

התורה והתורה

יהדות מתוך הזדהות

פרשיות עקב | גיליון מס 8 | אב תשפ"ג

כל התורה סיפור אחד:

כל התורה עניין אחד

(תוספתא סנהדרין פ"ז ה"ה)

מבט כללי על פרשיות השבוע והשתלבותם כחלק מהסיפור הגדול של התורה

פרשיות דברים - ואתחנן - "עיניכם הרואות"

ומשמעות הדבר שהתחיל אז מלחמת כיבוש ארץ ישראל וכל העמים ירגזו מפני משה וישראל. ומפרט מספר הערים והגבולות של ארץ סיחון ועוג, ומספר שניתנה לאחוזתה לשבטי ראובן וגד ומנשה. וכל זה כהקדמה לתוכחות להגדיר מצבם שהם כבר עתה עומדים בתוך ארץ ישראל וחיובם הוא בדרגה רמה מאד.

כלומר שכל ספר דברים ומצוותיו ואזהרותיו הוא באופי מיוחד, וסוג התוכחות וסיבת המצוות הוא מצד קדושת הארץ וקירבת ה', שעל ידי שיקימו המצוות יאריכו ימים על האדמה. ונראה יותר שלא רק שתוכן הספר הוא בסגנון ארץ ישראל, אלא תוכן הספר עצמו נאמר בתוך ארץ ישראל.

את זאת הקדים משה לומר שחובתם נובעת מפני שכבר נכנסו בדרגה החדשה של הארץ מכיון שעומדים 'אחרי הכותו', ואחר כך מפרט בסוף הפרשה כיצד התבצע ה'אחרי הכותו'.

והמשמעות של ארץ ישראל הוא בסגנון של ספר דברים שהוא באופי של קירבת ה' ודביקות שזה מחייב באופן מאד חמור את ההתרחקות מעבודה זרה. כי היכן שיש ברית יש קנאה ונקמת ברית.

ואחר כל ההקדמות שמגדיר משה את מעמדם בשעה זו מתחיל בדברי מוסרו 'ועתה שמע ישראל אל החוקים והמשפטים' - 'למען תחיו ובאתם וירשתם את הארץ'

אי לכך פותח תוכן משאו של משה במילים הללו: 'עיניכם הרואות כי כל האיש אשר הלך אחרי בעל פעור'. השמידו ה', מפני תוקף דבקותם בה', חלה עליהם תביעת קנא. שבעל פעור הוא היצמדות לע"ז היפך הדביקות, ולכן מי שהלך אחרי השמידו ה'.

כלומר שבזה הוכיח להם על עוצם הדביקות שיש להם בה' שהתעוררה קנאה כזאת עליהם בבעל פעור. וידוע שבאותו מעשה בשיטים לא עבדו עבודה זרה ממש אלא רק הלכו ודבקו אחריהם, ואפשר שעצם הדבר שהתחננו בבנות מואב ומדין נחשב להם הליכה אחרי בעל פעור.

והתביעה החמורה בחטא זה היא כאמור רק משום שכבר היו בדרגה של 'אחרי הכותו' והיו מקושרים בדביקות בה'. דבר שנבע משום שכבר היו בתוך ארץ ישראל. וכל מעשה בלעם ומעשה פעור היה 'אחרי הכותו', ולעומת זה 'ואתם הדבקים בה' אלוהיכם חיים כולכם היום'.

תוכנה של פרשת דברים הוא להוות הקדמה לכל ספר דברים - משנה תורה, משה רבינו חוזר ומספר עובדות הידועות לישראל, אלא שעתה ממבט שונה מהמבט הראשון כפי שסופר בחומשים הקודמים בעיקר ספר במדבר. עתה בשנת הארבעים בני ישראל הגיעו לדרגת בשלות ובגרות שהכינה אותם להבין מחדש את מה שאירע עמם עד כה. מעשה המרגלים, ומלחמת סיחון ועוג, שעתה עם נתינת ארץ זאת לראובני ולגדי התברר שהיתה התחלת כיבוש ארץ ישראל.

הפסוק השני של ספר דברים פותח 'אחרי הכותו את סיחון ואת עוג'. מה המשמעות של הדברים. ובעצם במדרש מובא שמלחמת סיחון ועוג היתה בתשרי ואילו אלה הדברים נאמרו בא' שבט, מדוע להתייחס דווקא למאורע סיחון ועוג.

ההסבר הוא שהתברר עתה שמלחמת סיחון ועוג היתה תחילת מלחמת כיבוש ארץ ישראל.

ואמנם בתחילה היה נראה זה כעוד נס משרשרת ניסי המדבר. אולם לאחר ששבטי גד וראובן ביקשו להתנחל שם והסכים הקב"ה לכך, הרי נתברר שכיבוש זה היה כיבוש ארץ ישראל. והוא מה שכתב רש"י בריש ואתחנן דימיתי שהותר הנדר, כי הוא לא בא אל ארץ ישראל אבל ארץ ישראל נכנסה תחת רגליו ומצא עצמו בפנים.

משל לאדם שגזר עליו המלך שלא יכנס לביתו, אך בעמדו על הפתח באו פועלים ובנו מסביבו חדר נוסף לבית, ונמצא שהוא בתוכו. ובאופן זה סבר שהותר הנדר.

[ואמנם הקב"ה לא נעתר כי הנדר היה על ארץ כנען שממערב לירדן שגבולותיה הם המבוארים בפרשת מסעי. עוד יתכן, שהקדושה בפועל על עבר הירדן בקדושת הארץ, חלה רק אחר הכיבוש של גוף ארץ כנען ממערב לירדן.]

ולכן היה על משה לחזור ולהאריך בסיפור הכיבוש, כי בתחילה התורה קיצרה בה שהיתה בבחינת ניסי המדבר. אבל עתה שנתברר שהוא כיבוש ארץ ישראל האריך לספר בו, עם פרטי הערים שנכבשו ואיך היה המלחמה עם כל הניסים וכל הסיבה שנכנסו למלחמה משום שלא הסכים לעבור בו. [וכמו שכתב באוה"ח שלכן חל עליה קדושת הארץ כי היתה המלחמה עבור עשיית דרך לארץ. והוא מה שמדגיש הכתוב ולא אבה סיחון וגו' העבירנו בו וגו' למען תתו בידנו כיום הזה.]

ויבינו במקרא

הערות ורעיונות בפרשיות השבוע

ואתחנן – פשר האריכות והכפילות

תחילה מזכיר להם משה את מעמד הר סיני, ומזהיר אותם שיזכרו את עוצמת המעמד וילמדו ליראה את ה', וגם שישמרו לנפשותם 'כי לא ראיתם כל תמונה'.

כלומר, שעליהם להפשיט את מציאות ה' מכל תמונה, ויחד עם זאת להתבונן ביציאת מצרים, שייחד הנהגתו אליהם. וכן אחרי האזהרות שלא יחטאו בארץ לאחר ונושנתם, שב לעניין זה 'כי שאל נא' שזה הוכחה שעם ישראל נבחר, והמסקנה: אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלוקים אין עוד מלבדו.

ובכדי לשלול עבודה זרה, היה די בשלילת התמונה = ההגשמה. שכן מנקודת המבט של העמים הם מכירים ב'אלוקים', שהוא מסוג הדברים של הבריאה, כוח מניע את ענייני הבריאה, ולכן עבדו לתמונות הכוחות החזקים שבבריאה. וכאשר הוי"ה גילה את מציאותו עשה נפלאות עצומות עם ישראל, ובכך גילה להם שאין עוד מלבדו, כלומר הוי"ה הוא כולל כל כוחות האלוקים, והוא פועל כרצונו ואין הוא משועבד לסדרי העולם, אלא העולם משועבד לו. ומאחורי האלוקים נמצא הוי"ה אין עוד מלבדו. אין כח עצמאי לאלוקים, אלא הוי"ה הוא האלוקים.

לסיכום הפרשה אומרת: שמע ישראל, תראה את המציאות של עוצמת הוי"ה ותנהג בהתאם לכך, שמע בקולו ושמור את חוקיו.

הנאום השני אומר:

שמע ישראל אני מפרט עתה את החוקים עצמם, נצטוונו לשמור אותם ולעשותם.

וכאן נזכרת כריתת ה'ברית' על המצוות.

כלומר לא רק הכרת עליונות האלוקים המצווה שתגרום לך לקבל את עליונותו, אלא ברית שכבר יש בה מציאות של 'פנים בפנים'. ברית משמעותה הדדיות, קיום מתוך מחויבות לתפקיד, אתה מקבל שכר, ולכן אתה מחוייב.

משה פורס בפניהם את עשרת הדברות, כשמופיע בהם מתן שכרם, ומוסיף על הדברות הראשונות את מה שנזכר כאן, הטבה על האדמה.

הברית כבר דורשת התקרבות אישית, ולכן ה' דיבר אליהם באש הגדולה, אבל הם ביקשו כי יהיה די בכך שהראה אותם את כבודו ואת גדלו ושמעו את קולו, אבל בהמשך יהיה משה שומע בינותם.

ומתבקשים אפוא לשמור את הברית בכדי שיירשו את הארץ ויאריכו ימים וייטב להם כדבר ה' לאבות: ארץ זבת חלב ודבש.

הנאום השלישי אומר את החידוש של 'שמע ישראל ה' אלוהינו ה' אחד', אשר כתוצאה ממנו כבר בא 'ואהבת'.

'ואהבת', ה' אחד ותהיו מאוחדים אתו, ועשית הישר והטוב למען ייטב לך, ובאת וירשת ולהדוף את אויביך.

'כי ישאלך בנך' מה המשמעות של כל המצוות תשיב לו שהיה יציאת מצרים, וה' נתן לנו את כל המצוות הללו בכדי שנחיה בארץ בטובה באהבתו ואתנו. 'לטוב לנו לחיותנו כהיום הזה'

ה' חשק בנו מאהבתו ונתנו ובגלל ברית האבות. זו השורה המסכמת.

פרשת ואתחנן כמו כל הפרשיות הראשונות של ספר דברים מתאפיינות באריכות יתירה ובמיוחד בחזרות וכפילויות שוב ושוב, לפעמים כעשרה פעמים או יותר, אשר נראות - לכאורה - כמיותרות, ובפשטות צריך לומר שהם באים לחזק ולהעצים את הדברים, שזה כמובן פתרון דחוק. היינו שמחים יותר להבין כיצד כל פסוק וכל פרשה יש לה משמעות ויחודיות בפני עצמה, והיא באה ללמד משהו נוסף.

יסוד הדבר נעוץ בהנחה מוקדמת שישנם שלשה עקרונות, שלבים אלו קיימים בכל קשר משותף בעולם, אך מה שנוגע אלינו הוא ברית הקשר עם השי"ת ועם התורה.

השלב הראשון הוא עצם המפגש, ההכרה והקבלה וההכלה של נוכחות הצד השני לקשר, (גם בלי התחייבות), ובנוגע לענייננו הפנמה של נוכחות ה' ועצמתו הכבירה ומציאותו הבלעדית, (מתוך נדיבות לב). שלב זה לבדו מחייב קבלת עול מלכות שמים ומצוות יסודיות רבות. ויש בו גם ברכת שפע טבעית מעצם טובו וגדלו של ה'.

השלב השני הוא יצירת התחייבות בקשר, ברית הדדית, בן הברית מתחייב ומקבל על עצמו עול מצוות, ותמורת זאת זוכה להבטחה של שפע ברכה וארץ טובה ומבורכת. התשואה שיש לו מכך היא ששפע הטובה באה לו בזכות ובמשפט ולא רק בחסד, וזה מתבטא באופי הטובה וביציבותה.

השלב השלישי הוא שהקשר מתהדק עד לרמה של 'אהבה', דהיינו התאחדות וכביכול התמזגות שבה היטשטשו ההבדלים בין ההתחייבות וההשקעה מצד האדם, לבין התמורה והטובה שהוא זוכה לה, כי שני הצדדים נעשים בעלי עניין בכל המערכת, ורצונם עז ששני חלקי המערכת יפעלו ויתרמו את חלקם לטובת ההתאחדות.

מי שסבור שכיוון המחשבה נובע מההשראה של בחינות אברהם יצחק ויעקב, וכלל השלישיות התלויות בהם, פסח שבועות סוכות, חסד גבורה ותפארת וכו', כפי שכתבנו בהזדמנות אחרת, אינו טועה.

*

בתוכן פרשיות הספר בכללות, כל 'שמע ישראל' פותח נאום חדש. וכל פרשה מוסיפה נדבך נוסף במבנה עם ישראל ותפקידו.

פרשת ואתחנן - עוסקת בכלל תפקידו של עם ישראל ועמידתו לפני ה', כמובן שהכתוב ער לרקע המצב של הכניסה לארץ, אבל המוקד הוא עצם התפקיד והמצב המיוחד של עם ישראל בין העמים.

בפרשת עקב - נוסף הנדבך של הביאה לארץ, שהוא כשלעצמו ייעוד נכבד ורב משמעות בחיי העם.

בפרשת ראה - נוסף הנדבך של קביעת מקום לה'.

ובתוך פרשת ואתחנן ישנה חלוקה פנימית, על פי המבנה של שלשת השלבים האמורים: תחילה את המחויבות אשר נוצרת כתוצאה מעמידה נוכח עוצמת המציאות. ולאחר מכן את הברית ההדדית הנכרת בין הצדדים, המחייבת עמידה בברית. ובשלב האחרון את מציאות האהבה בה חלה מאלהיה מחוייבות הדדית.

פרשת ואתחנן, עוסקת כאמור ביסודות הקשר של הקב"ה עם העם.

טבעי להיות יהודי

פרק ז - מלכות ה' יתברך - השגחה פרטית

נעשים על ידי הקב"ה מתוך מטרה ומגמה שידועים לו. אולם בעניין זה של מגמה ומטרה יש להתבונן שאין כל המאורעות שווים, כי מלבד אותם עניינים שיש הרצון מלפניו יתברך להגיע למטרה מסוימת פרטית, יש גם דברים שהמגמה והרצון בהם הם רק כלליים, אך מה שמפעיל את הפרטים הוא רק בכדי להגיע לתוצאה הכללית. ובזה הרי אף שיש רצון וידיעה לפניו יתברך בפעולותיו, אך אין מטרה לפניו שיהיה דווקא על ידי פרטים אלו, שהרי יתכן לעשותם על ידי פרטים אחרים.

וכגון שרצון ה' לקרר את הצדיק מחום היום ומשיב רוח נעימה, והנה אין הבדל אם יהיה זה רוח צפונית או רוח מערבית. ומי יימר שיש לפניו נפק"מ מאיזה רוח יהיה זה. ואין שום הכרח לומר שיש להשי"ת בכל פעולה דווקא מגמה מיוחדת שתושלם כוונתה רק באופן זה. אלא אפשר שיש עניינים שיש בהם רק מטרה כללית, אבל הפרט יכול להיבחר לזה מתוך סדר אקראי.

[וכל שכן בפעולות שמתחייבות מצד חוקי הטבע ונגררות מהפעולה הרצונית, כגון כל השיבולים שמתנענעות באותה הרוח, אין סברא לומר שהיה מגמה מיוחדת בכל שיבולת שתנענע. ואף שבוודאי כל התנועות וכל הפעולות נעשים ברצון ה' ובפעולתו שאמר לרוח לנשוב ואמר לשיבולת להתנענע, אך אין בזה מטרה פרטית שיהיה דווקא כך.]

ומשל למה הדבר דומה לאדם המחזיק בידיו מטבעות רבים, ועליו לבחור כמה מטבעות כדי לשלם בחנות, הרי וודאי שבחירת המטבעות נעשית בידיעה ברורה שרואה בבירור מה שעושה מתוך החלטה והכרה, ולמרות זאת, אין כאן שום משמעות לבחירתו, משום שאין לו שום עניין ונפק"מ באילו מטבעות הוא שילם. ונמצא שיש כאן אמנם פעולה מודעת ורצונית אבל הבחירה היא אקראית.

וכמו כן כל הפעולות הבלתי קבועות לאלפי רבבותיהן המתרחשות בכל רגע ורגע, שעלה נופל על ידי הרוח בירכתי הים ורסיס מים ניתז על סלע, אף שהקב"ה עושה זאת ואין אצלו יתברך עשייה בלי ידיעה והחלטה, אולם ההחלטה והרצון נעשו בלי מטרה ישירה בהם, אלא מטרה כללית, ואין הכרח [ואין בזה כל חילול הקודש] לומר שהבחירה דווקא באותו רסיס מים היא בדרך אקראית.

הנה כי כן, האמונה בזה שה' מהווה ומחיה בכל רגע את הבריאה, היא ידיעה נפרדת מהאמונה בהשגחה פרטית שכל התרחשות בעולם היא מגזירת עליון, ואמנם שניהם ידיעות אמיתיות אולם האחד מחייב את השני.

ועוד נותר לנו לברר את ההבחנה המדוייקת הנצרכת לאמונה בהשגחה פרטית, מה משמעותה, ועל מה היא חלה. ויבואר בהמשך.

כאמור עיקר שמו של הקב"ה כמלך, הוא בשל השליטה המתמדת בכל הפעולות והתנועות שבבריאה. שנקרא "השגחה פרטית", ואם כי אצל ציבור היראים ידיעות אלו פשוטות ומושרשות, וציינו לכך הרבה מקראות, אולם אצל ציבורים רחבים גם משומרי המצוות וה"דתיים", ישנו קושי להאמין שישנה מעורבות אלוהית תמידית בכל הנעשה, ואין אדם נוקף אצבעו למטה עד שתהיה על כך הכרזה מלמעלה. ועלינו לברר זאת בבהירות, הרמב"ן שהתקבל כרבם של ישראל בעניינים אלו, כותב בכמה מקומות שיש הרבה חילוקי מדרגות בהנהגת ה' עם הבריות, והבנת הדבר נחוצה להבנת הסדרים המיוחדים המתקיימים בהנהגתו עם ישראל, ועם הצדיקים.

וכמו שכתבנו ידיעה זו היא חלק בלתי נפרד מידיעת ה' [מה שמקובל לקרוא 'אמונה'], לדעת שמלבד שהוא יתברך היה הוה ויהיה קיים קדמון ונצחי, הוא עצמו עשה עושה ויעשה את כל המעשים, הוא 'ברא' הכל יש מאין, וגם אחר שבראם, מאז ועד עתה, הוא 'מנהיג' הכל. וזה עיקר עמידתנו לפניו כאלוקים, שהוא מפעיל ומנהיג ומסבב כל המאורעות הפרטיים והכלליים.

וביארנו שצריך להבדיל בין פעולות תמידיות שהם קבועות מאת ה', לבין פעולות מחודשות שה' קובע בכל עת.

ובקשר לכך יש לדעת ידיעה עמוקה נוספת, וזו הידיעה שכל הבריאה מתחדשת בכל רגע מאת ה', והוא מבוסס גם על חקירות עמוקות וגם על קבלת האריז"ל ומיוחס בעיקר להבעש"ט, [ויש הסוברים שכך מדוייק מדברי הרמב"ם] שמציאות העולם היא באופן שהשי"ת מהווה ומקיים אותה כל רגע. והאריך בזה בספר התניא שער היחוד והאמונה. שאין הבריאה כאומן המסיים מלאכתו והחפץ עומד מאליו, אלא כל רגע הקב"ה מעניק מציאות וקיום לעולם. ואילו היה מפסיק רגע אחד להעניק לה קיום מחודש, אזי באותו רגע היה הכל כלא היה.

ובדברי הראשונים בעלי המחקר וכן דעת השומר אמונים הקדמון, נראה שלא השיגו עניין עמוק זה. ויש מתלמידי הגר"א שסברו שהגר"א ג"כ נחלק על זה. אולם היום דבר זה מקובל בכלל ישראל כדבר מוסכם.

אמנם דבר זה אינו נכלל בגדר 'מנהיג' אלא זה מגדר 'בורא', שבכל רגע ורגע הוא בורא. ונראה שגם התנועות הקבועות שבעולם, גם הם נכללים בגדר 'בורא' כנ"ל, משום שגם חוקי הטבע הוטבעו בשעת הבריאה, ומה שה' מפעיל אותם בכל רגע הוא באותה מידה שהוא מקיים אותם, ואין הבדל בין קיום דומם לקיום תנועה.

ועל כל פנים, חידוש עמוק ונפלא זה של מחייה ומהווה תמידי, אינו שייך לחידוש של "השגחה פרטית", וכפי שנתבאר שהשגחה פרטית היא שכל הפעולות שבעולם

ידיעות מעניינות ומאמרי מחקר בהיסטוריה ותולדות ישראל מנהגים, ספרים, לשון, מדע וכדומה

שורש ספר דברים - ואהבת את ה' אלוך

הבניין המפואר של ספר דברים, היא בעצם צורת היהדות השלימה, כפי שנמסרה לאבותינו ולנו בשלב הסופי, לקראת נעילת ספר התורה.

בכללות הגדרת ספר זה ושמו 'משנה תורה', יש דעות שונות, האם אכן ספר זה ברובו רק שונה את המצוות הקודמות, או שיש מצוות שנתחדשו בספר זה. ודעת הרמב"ן שכל המצוות כבר נאמרו בסיני רק נתפרשו בערבות מואב. כלומר ששרשם ועקרונותיהם קיימים בספרים הקודמים, וכאן נתוספה רק הרחבה ופירוט בקיום המעשי.

ולדוגמא מצוות 'קן צפור' שרשו באותו ואת בנו. מצוות החמלה על הנצרכים שרשם בדיני המשפטים ופרשת קדושים, שיש בהם צדקה ומשפט ואהבת רע. וכך הלאה.

במבט כוללני נראה לומר שעיקר התוספת במשנה תורה היא המבט המחודש שכל המצוות באים מצד רגש מחודש שיש בו הוספה על שאר התורה. כלומר שבארבעת החומשים הראשונים מבוארים היטב שרשי החיוב שבאים מתוך רגש חובה ובגדר משפט שזה מחייב ותובע, ואין האדם רשאי להתעלם מהתביעה ממנו.

ומה שהתחדש בספר דברים שיש בתורה ובמצוות שורש חובה נוסף שיש בלב האדם אהבה עצמית ורצון משלו לקיים את כל העניינים הללו, ובכל המצוות ניתן לבאר כיצד יש בהם את שני הקווים הללו.

דוגמא לכך, מצוות צדקה עם העני, שמתחייב מתוך חובה בסיסית של משפט וצדקה, שיש צדק לא להתעלם מבקשתו ומצוקתו, שכשיש לאדם אפשרות לעזור והשני נזקק, הרי אני חייב להזדקק לצלם האלוקים שלו, והתעלמות ממנו כמוה כזלזול והעדר יחס נאות באישיות של הזולת, ואף שאין זכות להוציא צדקה בתביעה משפטית, אבל יש כאן מחייב מבחינת הצדק, שאין האדם רשאי להתעלם.

אולם יש רגש נוסף העומד לעצמו בנפש האדם, שמעבר למגבלות והגדרות המשפט, האדם חפץ ומשתוקק מכל לבו לסייע לנזקק ומתחבר למצוקת הזולת, ולא רק משום שאי אפשר להתעלם ומשום שחלה תביעה לעזור, אלא הרצון העצמי שלו לעזור משום שמרגיש את מצוקת הזולת וחס לבו בקרבו להושיט עזרה וסיוע.

ובוודאי שהרקע של מחייב של צדקה ומשפט הוא יותר בסיסי, והוא קיים גם אחר הרגש העצמאי, אבל הרגש העצמאי מוסיף עליו. וספר דברים בא ללמד מדרגה זו, שמתבקש מכל יהודי, להיות שייך לכך.

וזה הסגנון של ספר דברים שכל מצוות "בין אדם לחבירו" מבוססים על ההגדרה 'אחיק', שמרגישים את האחוה.

וכן במצוות בין אדם למקום, אזי בחומשים הקודמים, החיוב מבוסס על רגש חובה בסיסי שהרי הוא אלוך המוציא אותך מארץ מצרים, ולא יתכן להתעלם מהחוב.

אבל בספר דברים התחדש החידוש הנפלא של מצוות אהבת ה', דבר שלא יאומן שהאדם רשאי ולא זו בלבד אלא גם צריך ומתבקש להיות עם ה' ביחס של ידידות ואהבה. וכל סגנון המצוות בספר זה, מבוסס על תנועה עצמית של אהבה ורצון כי מצידנו אנו רוצים להיות עם ה' בארץ ישראל ולהאריך ימים.

ומדגיש כאן ומזכיר להם כי לא ראיתם כל תמונה, ומוטל עליהם להיזהר מע"ז באזהרות מרובות, כי זה יהווה בגידה.

וזה הטעם שמה שאריך לספר להם בפרשיות דברים ואתחנן עקב, את כל הסיפור של המדבר מתחילתו מתן תורה וכל מעשיהם במדבר, שהרי הם יודעים אותו, ורובם היו בשעת מעשה.

אלא שכמבואר בסוף כי תבוא 'לא נתן לכם לב לדעת עד היום הזה', שעתה מספרים את כל הסיפור מחדש בהבנה בוגרת, משל לילד קטן שעבר מסעות ומאורעות וכאשר נתבגר אביו מספר לו את כל הסיפור בהבנה בוגרת, והוא מתבונן ונזכר, אהה, עכשיו אני מבין באמת מה שאירע בשלב זה, ומה שאמרת שם, כי עכשיו הוא מבין את הדברים בגישה שונה לגמרי.

וכגון פרשת כי ישאלך בנך, שבאה אחר פרשת עשרת הדברות, ובעוד בעשרת הדברות נתבאר גודל היראה המחוייבת שהרי היה חושך ענן וערפל, הרי חוזרים ומזכירים את שאלת הבן, שמבקש לדעת מה הוא שורש החיוב, מדוע קיימת עלינו תביעה נחרצת כזאת, ועל כך התשובה היא 'עבדים היינו' שה' גאלנו ממצרים ומביאנו אל הארץ 'לטוב לנו לחיותנו כהיום הזה'.

וכן פרשת 'והיה אם שמוע' שבאים לשבת בארץ בידידות וקירבה עם ה' שעניי ה' אלוך בה, ומי שאינו נוהג בהתאם זורקים אותו מאחורי המסיבה.

וזו גם הכנה למצוות המקדש בסגנון של ספר דברים, כי כאשר היו נמצאים עם המשכן כל המעשים נמשכים באופן של כלל הציבור, וכל התביעה מהם היתה שבהיותם עם הקודש חל עליהם חוב להתנהג בהתאם. אבל חלקי העבודה הפרטיים להביע את הקשר עם ה' לא היו מוגדרים במצוות מעשיות. ולדוגמא אין בארבעת החומשים חובת תפילה, ולימוד תורה, קריאת שמע, ומזוזה.

וכאשר נתאר לעצמנו את הדבר לכאורה ייפלא, איזו צורה של יהודי יש לאדם, שאינו לומד, אינו מתפלל, אינו קורא קריאת שמע, אין לו מזוזה. המצוה של היחידים שישנה היא שמירת שבת, ואילו הקרבנות נעשים כחובת ציבור, אבל היחיד לכאורה אינו קשור לכך.

התשובה היא כי במצב של המדבר כל הדברים היו הווים בחייהם, כאשר קרבן התמיד מוקרב בבוקר ובערב, זו היתה חוויה שכל הציבור שותף לה, והרי הוא עובד את ה'.

אולם ספר דברים מכין אותם למצב של 'כי ירחק ממך המקום', מכאן ואילך כל אחד ואחד בונה את אישיותו אפילו כשאינו עם המקדש, ונתחדש מצוות וקריאת שמע ותפילה ולימוד התורה.

ונראה שאפילו מצוות אהבה ויראה ודביקות, בשלב הליכתם

כאשר התכוננו לכי ירחק המקום, ביססו את המהלך שיש שכינה אצל כל אחד ואחד, וזה המחייב קדושה וטהרה יתירה, ונשמרת מכל דבר רע. ויתכן שבפשוטו אינו דווקא כשיש ארון במחנה אלא אדרבה נתחדש שאפילו מחנה היוצא למלחמה שורה בו השכינה לעזור לעם ישראל.

והנה מצוות מאכלות אסורות נאמר בפרשת שמיני מצד והייתם קדושים, אולם כאן נתחדש מצד לא תאכל כל תועבה. וכל מצוות החמלה בפרשת ראה מעשר עני, שמיטת כספים, מצוות הלואה, והענקת עבד. הם נובעים ממצב האחוה.

ומהלך זה הוא עקבי לכל אורך ספר דברים, שמתבאר ההבנה של אהבת ה' לישראל, וצורת העמידה המתבקשת כנגד זה, גם כן לאהוב את ה' ולהבין שכל מה שה' עשה עמם היה מצד אהבתו אותם, וכל המצוות הם לטוב להם כל הימים.

במדבר לא היו מפורטים ובאים לידי גילוי, אלא היו במצב 'עוברי', כי כאשר נמצאים בתוך המצב וחיים עם ה' בקירבת מקום, אי אפשר להבחין בחלקי הרגש השונים. רק כאשר מתרחקים קימעא מתחילים למשש את הדופק של כל רגש בפני עצמו, בחינת 'יש מי שאוהב'.

בספר דברים נתחדש הביטוי 'בנים אתם לה' אלוקיכם', וכן כתיב בכי תצא 'כי ה' אלוקיך מתהלך בקרב מחנך והיה מחנך קדוש', ואמרו בסוטה 'מתחילה קודם שחטאו היתה שכינה מתהלכת עם כל אחד ואחד, ועכשיו כשחטאו ושב מאחריך'.

ויש לדעת כי הפתגם הידוע 'ושכנתי בתוכו' לא נאמר כי אם 'בתוכם' 'בתוך כל אחד ואחד', אינו מדויק באותו כתוב, כי למעשה באותו שלב השכינה היתה רק במשכן בכללות - 'בתוכם', אבל בתוך כל אחד ואחד נתקיים רק עתה בספר דברים,

"התחברות"

עלון לחידושי תורה בהלכה ומקרא ורעיונות
בהשקפה ובמחשבת היהדות

מאשר חנני ה' - יחיאל משה ורטהיימר

לקבלת העלון ולהערות: hitchbrut@gmail.com

ממפעלות

בית המדרש "טוב לבב"

לשמו ולזכרו וברוחו

של הגאון **רבי לייב מינצברג** זצ"ל

בעל "בן מלך".

